

Η τελευταία νομοθέτηση του έτους: Τι ψήφισε η Βουλή τον Δεκέμβριο του 2025 και τι ψηφίζει κάθε Δεκέμβριο

Βασικά Συμπεράσματα:

- Όπως αναδεικνύει ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης, οι νόμοι που ψηφίζονται τον Δεκέμβριο σημειώνουν τη χαμηλότερη μέση επίδοση (54,1/100) σε σχέση με τους υπόλοιπους μήνες του χρόνου. Σε ό,τι αφορά την περίοδο 2014-2025, ο Δεκέμβριος του 2014, όπου ψηφίστηκαν 56 τροπολογίες με 128 άρθρα στο σύνολο, και ο Δεκέμβριος του 2020, έτος πανδημίας, με 32 τροπολογίες και 150 άρθρα στο σύνολο, αποτελούν τους χειρότερους μήνες.
- Τον Δεκέμβριο του 2025 καταγράφηκε αποκλιμάκωση του όγκου της νομοθέτησης σε σχέση με το 2024, με τον αριθμό των τροπολογιών να μειώνεται από 7 σε 6 (-14%), τα συνολικά άρθρα των τροπολογιών από 34 σε 21 (-38%) και τις συνολικές σελίδες από 42 σε 33 (-21%). Διαχρονικά, η εικόνα είναι σαφώς βελτιωμένη, καθώς από το 2022 οι τροπολογίες του Δεκεμβρίου μειώνονται.
- Η μείωση του αριθμού των τροπολογιών δεν συνοδεύτηκε από αντίστοιχη βελτίωση της ποιότητάς τους. Το 2024 καμία τροπολογία του Δεκεμβρίου δεν περιλάμβανε διατάξεις σχετικές με το κύριο αντικείμενο του νόμου, ενώ το 2025 ο μέσος όρος των σχετικών τροπολογιών ανά νόμο βρέθηκε στο 13%, γεγονός που οφείλεται στο ότι η μείωση του αριθμού των τροπολογιών συνοδεύεται από αύξηση των άρθρων τους, τα οποία περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων άσχετες και ετερόκλητες ρυθμίσεις. Μέσα στον Δεκέμβριο όλες οι τροπολογίες κατατέθηκαν βραδινές ώρες, κατά το διάστημα 21:00 - 01:00.
- Σε ό,τι αφορά τις τροπολογίες της τελευταίας στιγμής, ο Δείκτης καταγράφει επιδείνωση. Ενώ τον Δεκέμβριο του 2023 καμία τροπολογία δεν κατατέθηκε μία ημέρα πριν ή την ίδια ημέρα με την ψήφιση του νόμου, γεγονός που συνιστούσε σημαντική βελτίωση της κοινοβουλευτικής πρακτικής, τον Δεκέμβριο του 2024 το ποσοστό αυξήθηκε στο 33%, ενώ τον Δεκέμβριο του 2025 εκτινάχθηκε στο 75%.
- Στον τομέα της δημόσιας διαβούλευσης καταγράφεται σταθερότητα τα τελευταία έτη και βελτίωση μέσα στην δεκαετία. Η μέση διάρκεια της διαβούλευσης τον Δεκέμβριο του 2025 ήταν 15 ημέρες (έναντι 18 ημερών το 2024), ενώ το ποσοστό των άρθρων που τέθηκαν σε διαβούλευση αυξήθηκε από 55% το 2024 σε 87% το 2025, σημειώνοντας την υψηλότερη επίδοση της περιόδου 2014-2025.

i | Επικεφαλής Ερευνών ΚΕΦΙΜ

Εισαγωγή: Τα βασικά χαρακτηριστικά της νομοθέτησης στο τέλος του έτους

Ο Δεκέμβριος είναι ο τελευταίος μήνας νομοθέτησης του έτους, γεγονός που επισπεύδει νομοθετικές πρωτοβουλίες για ζητήματα που πρέπει να ρυθμιστούν πριν το κλείσιμο της χρονιάς. Η ψήφιση νόμων στο τέλος του έτους συχνά συνοδεύεται από άσχετες μεταξύ τους διατάξεις σε πολυνομοσχέδια, στα οποία ψηφίζονται πολλές και μη σχετικές τροπολογίες.

Στην ανάλυση αυτή, συγκρίνουμε την εξέλιξη βασικών κριτηρίων καλής νομοθέτησης που αφορούν τη διαβούλευση και τις τροπολογίες τον Δεκέμβριο για την περίοδο 2014-2025, καταγράφοντας τις βελτιώσεις και τις πάγιες αδυναμίες της νομοθετικής διαδικασίας.

Ο Δεκέμβριος αποτελεί διαχρονικά τον χειρότερο μήνα νομοθέτησης

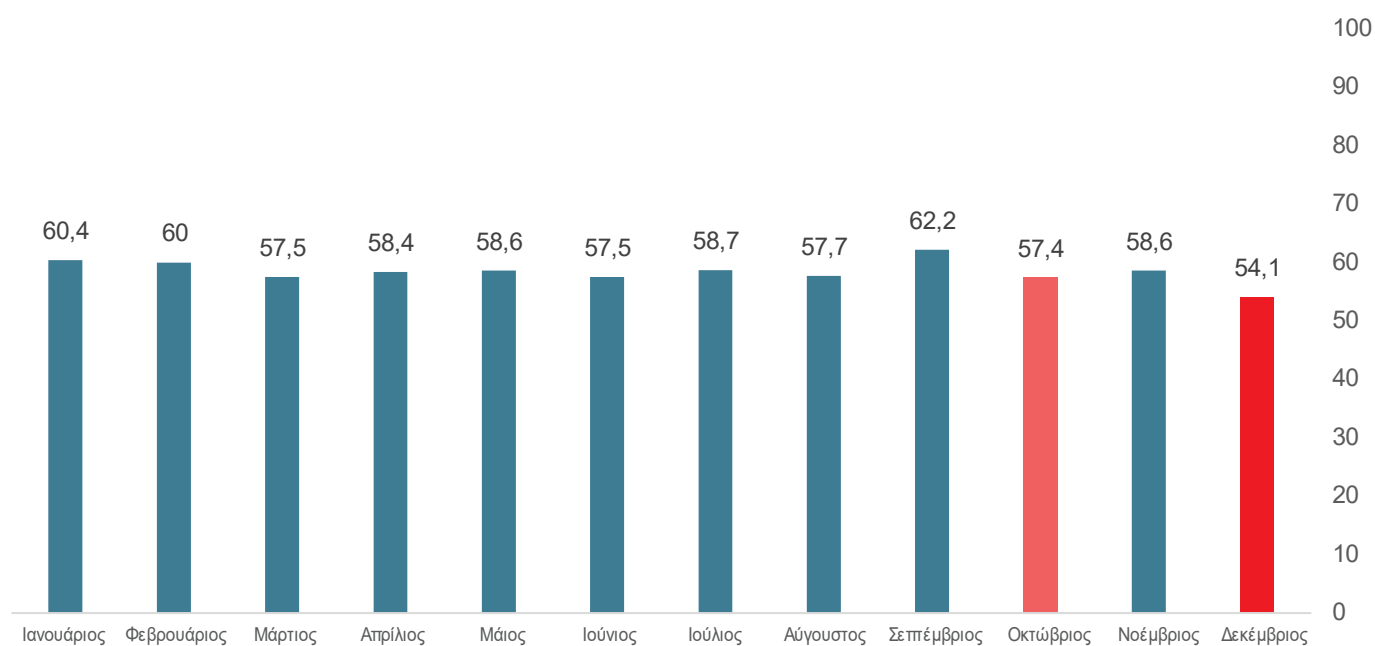
Η νομοθέτηση πολλών ρυθμίσεων σε νόμους και τροπολογίες σε περιορισμένα χρονικά όρια και δι-

αδικασίες μειώνει την ποιότητα νομοθέτησης και εγείρει ουσιαστικά και τυπικά ζητήματα ως προς τις προϋποθέσεις της ψήφισης τους. Η σχετική ανάλυση των στοιχείων του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης αποτυπώνει αυτή την πραγματικότητα. Στο Γράφημα 1α, παρουσιάζεται η μέση βαθμολογία ανά μήνα στον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης για το σύνολο των 590 νόμων της περιόδου 2014-2024. Ο Δεκέμβριος αποτελεί τον χειρότερο μήνα νομοθέτησης με μέση επίδοση 54,1 στα 100, και ακολουθεί ο Οκτώβριος κατά τον οποίο η μέση επίδοση βρίσκεται στο 57,4 στα 100. Ο Δεκέμβριος ως ο τελευταίος μήνας του έτους αποτελεί την τελευταία ευκαιρία νομοθέτησης για ένα ημερολογιακό έτος και οι νόμοι που ψηφίζονται έχουν έκτακτο χαρακτήρα, επαναφέροντας κακές πρακτικές και εντείνοντας διαχρονικές παθογένειες της νομοθετικής διαδικασίας.

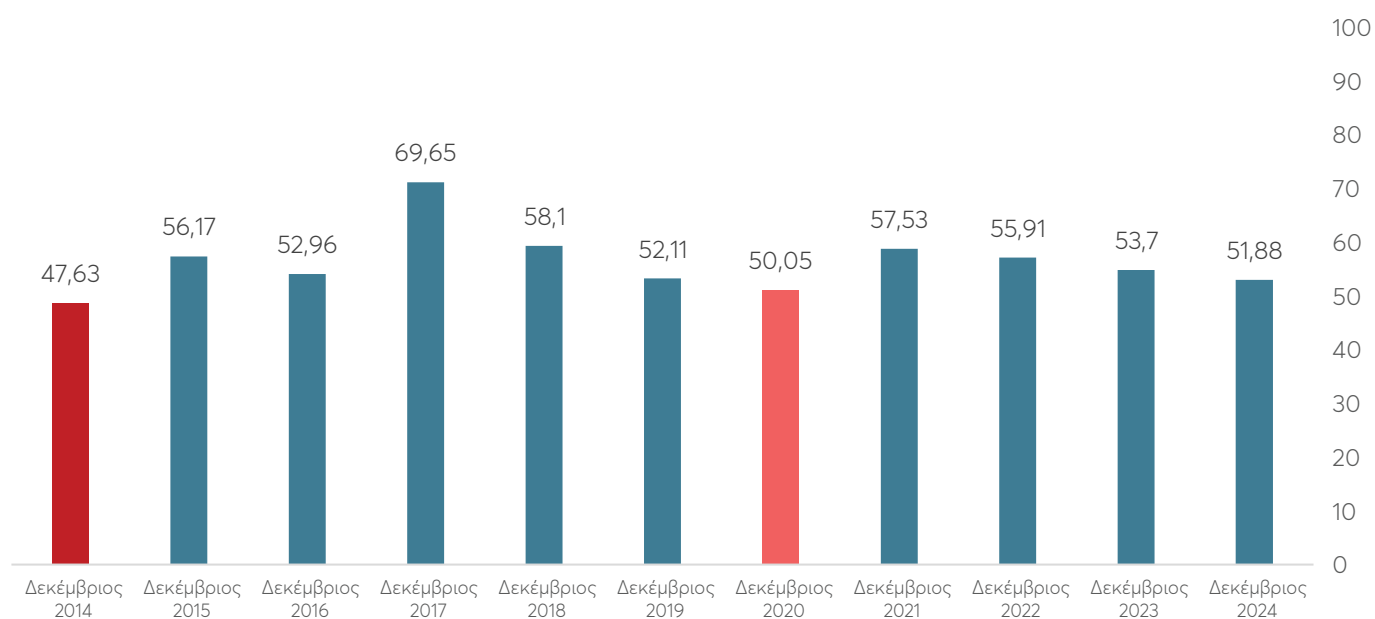
Στο Γράφημα 1β παρουσιάζεται η μέση βαθμολογία για κάθε Δεκέμβριο στον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης κατά την περίοδο 2014-2024. Ο Δεκέμβριος του 2014 σημειώνει μία εξαιρετικά χαμηλή βαθμολογία στον Δείκτη, με 47,63 στα 100, ενώ τη δεύτερη χαμηλότερη βαθμολογία καταγράφει ο Δεκέμβριος του 2020, έτος κατά το οποίο εκτυλίχθηκε η κρίση της πανδημίας και αυξήθηκαν οι έκτακτες νομοθετικές ρυθμίσεις. Είναι ενδεικτικό πως τον Δεκέμβριο του 2014 ψηφίστηκαν 56 τροπολογίες με 128 άρθρα στο σύνολο, και τον Δεκέμβριο του 2020 ψηφίστηκαν αντίστοιχα 32 τροπολογίες με 150 άρθρα στο σύνολο τους.

Γράφημα 1. Συνολική βαθμολογία Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης

α) Μέσος όρος για το σύνολο των 590 νόμων της περιόδου 2014 - 2024

β) Μέσος όρος τον μήνα Δεκέμβριο, 2014 - 2024

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2025). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης. Ίδιοι υπολογισμοί.

Τροπολογίες: Αποκλιμάκωση του όγκου των τροπολογιών, ανησυχητική αύξηση άσχετων τροπολογιών και τροπολογιών που ψηφίζονται έχοντας κατατεθεί μία ημέρα πριν ή και την ίδια ημέρα της ψήφισης του νόμου

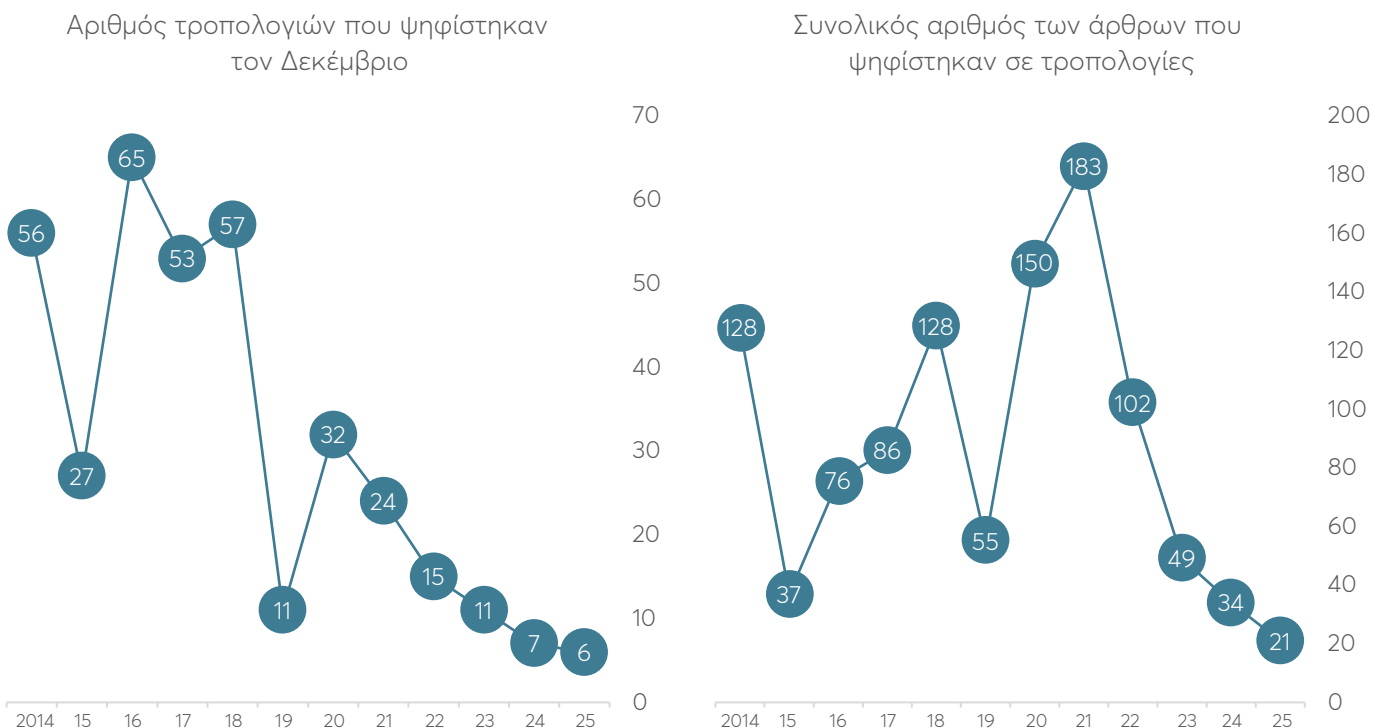
Σχετικά με τις τροπολογίες που ψηφίζονται τον μήνα Δεκέμβριο, τα στοιχεία επιβεβαιώνουν μια σαφή και διαχρονική τάση αποκλιμάκωσης του όγκου τους, η οποία γίνεται ιδιαίτερα έντονη τα τελευταία έτη. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 2, ενώ την περίοδο 2014–2018 ο αριθμός των τροπολογιών τον Δεκέμβριο κινούνταν σε πολύ υψηλά επίπεδα, από 53 έως 65 τροπολογίες ετησίως, μετά το 2019 παρατηρείται απότομη πτώση. Ειδικότερα, τον Δεκέμβριο του 2023 ψηφίστηκαν 11 τροπολογίες, το 2024 μόλις

7, ενώ το 2025 καταγράφεται νέο χαμηλό δεκαετίας, με μόλις 6 τροπολογίες.

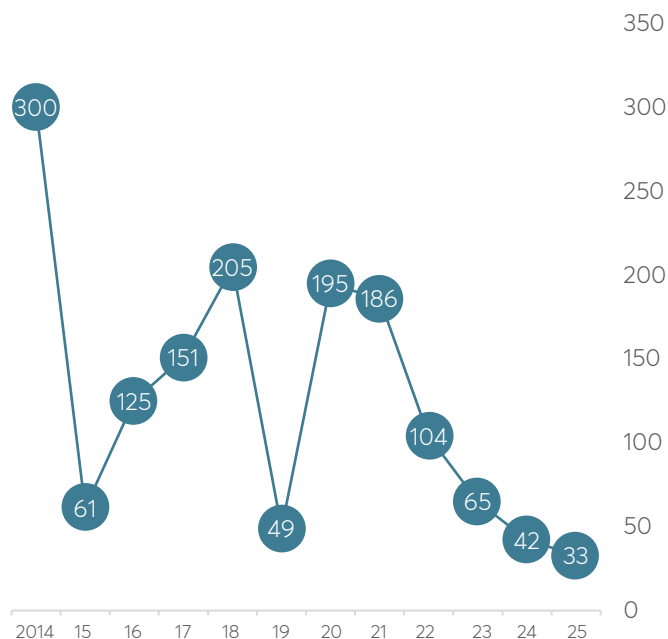
Ανάλογη εικόνα προκύπτει και ως προς τον συνολικό αριθμό άρθρων που περιλαμβάνονται στις τροπολογίες. Από ιδιαίτερα υψηλές τιμές την περίοδο 2020–2021, όταν τον Δεκέμβριο ψηφίστηκαν 150 και 183 άρθρα αντίστοιχα, καταγράφεται συνεχής μείωση τα επόμενα έτη. Το 2023 τα άρθρα περιορίζονται στα 49, το 2024 στα 34, ενώ το 2025 υποχωρούν περαιτέρω, στα 21 άρθρα συνολικά.

Η αποκλιμάκωση αποτυπώνεται με σαφήνεια και στον αριθμό των σελίδων των τροπολογιών. Από τις 195 και 186 σελίδες τον Δεκέμβριο του 2020 και 2021 αντίστοιχα, ο όγκος μειώνεται σταθερά, φτάνοντας τις 65 σελίδες το 2023, τις 42 το 2024 και μόλις τις 33 σελίδες το 2025. Συνολικά, τα δεδομένα του 2025 επιβεβαιώνουν ότι η πρακτική της μαζικής και εκτενούς νομοθέτησης μέσω τροπολογιών τον Δεκέμβριο βρίσκεται πλέον σε φάση ουσιαστικής υποχώρησης, τουλάχιστον ως προς τον αριθμό τους, συνιστώντας σαφή βελτίωση σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία.

Γράφημα 2. Ο όγκος των τροπολογιών τον μήνα Δεκέμβριο

Συνολικός αριθμός των σελίδων που
ψηφίστηκαν σε τροπολογίες

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2025). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης. Ίδιοι υπολογισμοί.

Από την άλλη πλευρά, παρά τη σαφή μείωση του όγκου των τροπολογιών τα τελευταία έτη, οι ποιτικές παθογένειες δεν εξαφανίζονται με τον ίδιο ρυθμό. Η πρακτική της εισαγωγής άσχετων τροπολογιών σε νομοσχέδια, η οποία είναι αντίθετη με το εδάφιο γ' της παραγράφου 5 του άρθρου 74 του Συντάγματος,¹ είναι κυρίαρχη και στους νόμους που ψηφίζονται τον Δεκέμβριο. Το ποσοστό των τροπολογιών που περιλαμβάνουν διατάξεις σχετικές με το κύριο αντικείμενο του νόμου παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις διαχρονικά (Γράφημα 3α). Την περίοδο 2014–2018 το μέσο ποσοστό σχετικών τροπολογιών ανά νόμο κινείται σε χαμηλά επίπεδα, μεταξύ 13% και 24%, με εξαίρεση το 2019 όπου καταγράφεται πρόσκαιρη κορύφωση στο 56%. Μετά το 2020 η εικόνα επιδεινώνεται εκ νέου, με το 2021 και το 2024 να καταγράφουν μηδενικό ποσοστό σχετικών τροπολογιών, ενώ το 2025 το σχετικό ποσοστό βρίσκεται στο 13%. Η επιδείνωση αυτή οφείλεται στο

γεγονός πως η μείωση του αριθμού των τροπολογιών συνοδεύεται από αύξηση των άρθρων τους, όπου άσχετες και ετερόκλητες ρυθμίσεις ψηφίζονται στο σύνολο τους.²

Ενδεικτικά, στον νόμο 5259/2025 με τίτλο «Πλαίσιο για κοινωνικές περιουσίες, ιδρύματα, σχολάζουσες κληρονομίες και δωρεές προς το Δημόσιο - Παρεμβάσεις σε Κώδικες Φορολογίας Εισοδήματος, Περιουσίας και Φ.Π.Α. - Σύσταση, αποστολή και αρμοδιότητες του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου με την επωνυμία «ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΛΥΜΠΙΩΝ ΚΑΙ ΖΑΠΠΕΙΟΥ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΟΣ» - Διατάξεις αρμοδιότητας Γενικής Γραμματείας Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους και λοιπές διατάξεις» ο οποίος ψηφίστηκε στις 9/12/2025 ενσωματώθηκαν 2 τροπολογίες οι οποίες περιείχαν συνολικά 8 άρθρα με τους εξής τίτλους:

- Σταδιακή κατάργηση του συμψηφισμού της προσωπικής διαφοράς με τις εκάστοτε χορηγούμε-

1 «Προσθήκη ή τροπολογία άσχετη με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου δεν εισάγεται για συζήτηση».

2 Η αξιολόγηση της θεματικής συνάφειας των τροπολογιών πραγματοποιήθηκε με τη χρήση μοντέλου μεγάλης γλώσσας (Large Language Model) με zero-shot annotation κωδικοποίηση. Το μοντέλο ταξινόμησε τόσο τους νόμους όσο και τις επιμέρους τροπολογίες άρθρο προς άρθρο σε τομείς δημόσιας πολιτικής βάσει της διεθνούς ταξινόμησης COFOG (Classification of the Functions of Government), η οποία μάλιστα έχει οριστεί από την κυβέρνηση, βάσει του αρ. 7 του ν. 5013/2023, ως η μεθοδολογία κατανομής αρμοδιοτήτων των δημόσιων πολιτικών στα επίπεδα διακυβέρνησης σύμφωνα με αυτή τη λειτουργική ταξινόμηση. Βάσει αυτού, μία τροπολογία χαρακτηρίστηκε ως σχετική όταν όλα τα άρθρα της αντιστοιχούσαν ως προς την ταξινόμησή τους στον ίδιο κύριο τομέα COFOG με εκείνον του νόμου στον οποίο ενσωματώθηκε.

νες ετήσιες αυξήσεις των κυρίων συντάξεων - Τροποποίηση παρ. 3 άρθρου 14 ν. 4387/2016.

- Μετατροπή υφιστάμενων ιδρυμάτων σε εκκλησιαστικά ιδρύματα της παρ. 2 του άρθρου 29 του ν. 590/1977.
- Παραχώρηση χρήσης, διαχείρισης και εκμετάλλευσης έκτασης αποκατασκευασμένης από τη χερσαία ζώνη Λιμένος Κέρκυρας στον Δήμο Κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων.
- Χορήγηση ειδικής σύνταξης στους παθόντες εγκαυματίες και στην οικογένεια όσων απεβίωσαν κατά τη διάρκεια και εξαιτίας της πυρκαγιάς που εκδηλώθηκε την 23η Ιουλίου 2018 στην Περιφερειακή Ενότητα Ανατολικής Αττικής - Εξουσιοδοτικές διατάξεις.
- Χορήγηση ειδικής σύνταξης στην οικογένεια όσων απεβίωσαν κατά τη διάρκεια και εξαιτίας της πλημμύρας της 15ης Νοεμβρίου 2017 στην Περιφερειακή Ενότητα Δυτικής Αττικής - Εξουσιοδοτική διάταξη.
- Διαγραφή ατομικών οφειλών προς τη φορολογική διοίκηση, τα ασφαλιστικά ταμεία, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού και τα νομικά τους πρόσωπα, αποβιωσάντων καθώς και στενών συγγενών κατά τη διάρκεια και εξαιτίας της πυρκαγιάς που εκδηλώθηκε την 23η Ιουλίου 2018 στην Περιφερειακή Ενότητα Ανατολικής Αττικής και της πλημμύρας της 15ης Νοεμβρίου 2017 στην Περιφερειακή Ενότητα Δυτικής Αττικής - Εξουσιοδοτικές διατάξεις.
- Κάλυψη δαπανών νοσηλείας, θεραπείας και αποκατάστασης - Παροχή ψυχολογικής υποστήριξης.
- Δικαίωμα διορισμού στο δημόσιο ή τον ευρύτερο δημόσιο - Τομέα Εξουσιοδοτική Διάταξη.

Δηλαδή, ο κύριος νόμος αναμορφώνει το θεσμι-

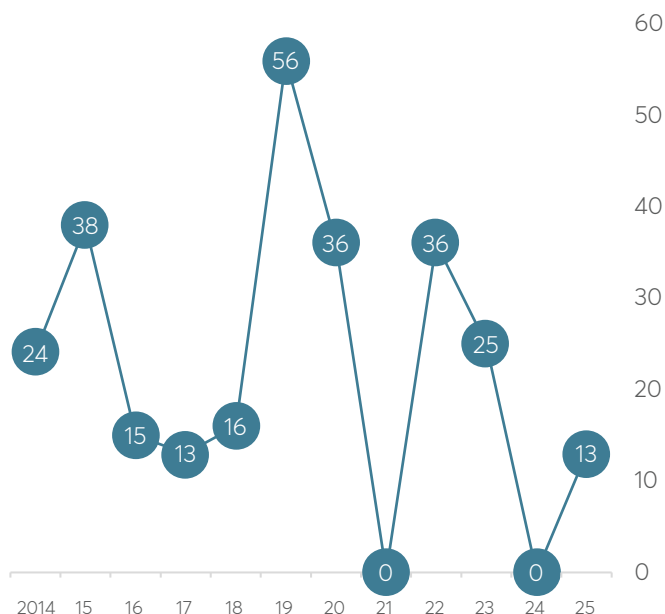
κό και διοικητικό πλαίσιο για κοινωφελείς περιουσίες, κληρονομίες και δωρεές προς το Δημόσιο, με εποπτεία, διαχείριση, εκκαθάριση, ψηφιοποίηση διαδικασιών και φορολογικά κίνητρα - παρεμβάσεις σε Κώδικες φορολογίας, και εντάσσεται στις λειτουργίες του κράτους που αφορούν δημοσιονομικά/φορολογικά ζητήματα (COFOG 01.1.). Αντίθετα, οι διατάξεις στις τροπολογίες αφορούν α) χορήγηση ειδικής σύνταξης σε παθόντες/οικογένειες θυμάτων πυρκαγιάς 23/7/2018 και πλημμύρας 15/11/2017, διαγραφή οφειλών, και συμψηφισμό προσωπικής διαφοράς στις κύριες συντάξεις (ρυθμίσεις κοινωνικής προστασίας - COFOG 10.2-3), β) νοσηλεία/θεραπεία/αποκατάσταση & ψυχολογική στήριξη (ρυθμίσεις υγείας COFOG 07), γ) μέτρα ρύθμισης οδικής κυκλοφορίας στον ΚΟΚ (ρυθμίσεις δημόσιας ασφάλειας - COFOG 03), δ) ΟΑΣΘ, σιδηροδρομικές άδειες, ανάθεση μεταφορικού έργου και παραχώρηση/εκμετάλλευση έκτασης από χερσαία ζώνη λιμένα (ρυθμίσεις μεταφορών - COFOG 04.5), ε) μετατροπή ιδρυμάτων σε εκκλησιαστικά ιδρύματα (θρησκευτικές και άλλες υπηρεσίες της κοινωνίας των πολιτών - COFOG 08.4).

Αντίστοιχα προβληματική είναι και η εικόνα ως προς τον χρόνο κατάθεσης των τροπολογιών.³ Όπως φαίνεται στο Γράφημα 3β, το ποσοστό των τροπολογιών που ψηφίζονται κατατεθειμένες μία ημέρα πριν ή και την ίδια ημέρα της ψήφισης του νόμου είναι διαχρονικά υψηλό. Την περίοδο 2015–2019 τα ποσοστά κυμαίνονται από 75% έως 86%, υποδηλώνοντας συστηματική πρακτική νομοθέτησης της τελευταίας στιγμής. Μετά το 2020 παρατηρείται πρόσκαιρη αποκλιμάκωση, με το 2022 να υποχωρεί στο 14% και το 2023 να καταγράφει μηδενική τιμή. Ωστόσο, το 2025 σημειώνεται έντονη αναστροφή της τάσης, με το ποσοστό να εκτινάσσεται εκ νέου στο 75%, επαναφέροντας το φαινόμενο των τροπολογιών της τελευταίας στιγμής σε επίπεδα αντίστοιχα της προγενέστερης περιόδου.

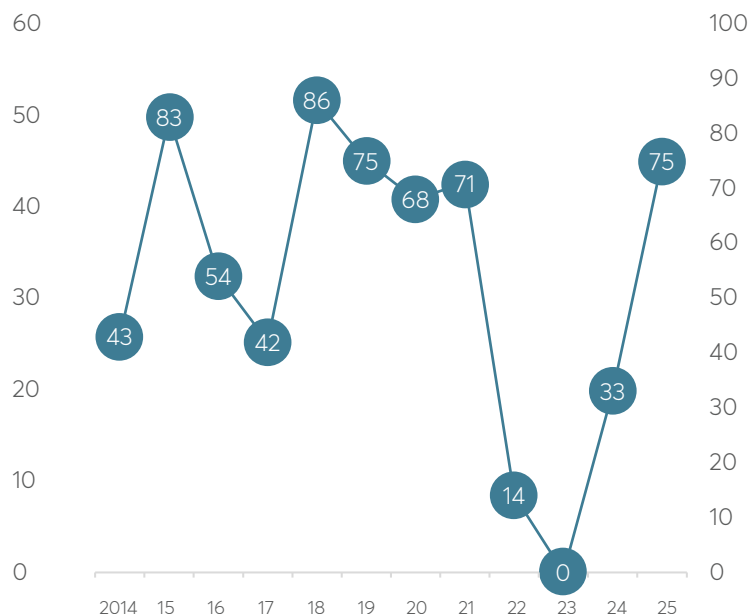
3 Ο Κανονισμός της Βουλής στο Άρθρο 87 ορίζει ότι «Προσθήκες ή τροπολογίες Βουλευτών και Υπουργών κατατίθενται τρεις τουλάχιστον ημέρες, πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια, στο Τμήμα διακοπής των εργασιών της Βουλής ή στην αρμόδια διαρκή επιτροπή. Σε περίπτωση αμφισβήτησης ο Πρόεδρος ερωτά τη Βουλή, που αποφαινεται αποκλειστικά με ανάταση ή έγερση και χωρίς συζήτηση.».

Γράφημα 3. Άσχετες τροπολογίες και τροπολογίες τελευταία στιγμής τον μήνα Δεκέμβριο

α) Μέσο ποσοστό τροπολογιών με σχετικές διατάξεις, ως προς το κύριο περιεχόμενο του νόμου

β) Μέσο ποσοστό τροπολογιών με που ψηφίστηκαν κατατέθηκαν μία ημέρα πριν ή την ίδια ημέρα με την ψήφιση

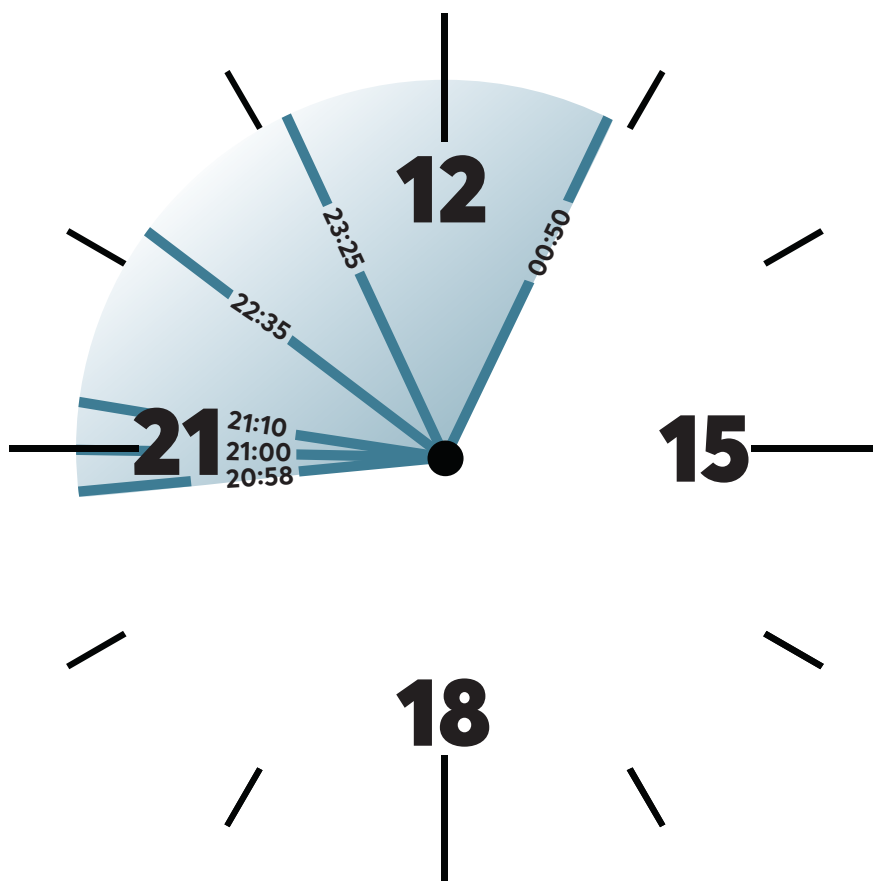

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2025). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης, Ίδιοι υπολογισμοί.

Συνεχίζοντας στο παράδειγμα του νόμου 5259/2025, ο νόμος ψηφίστηκε στις 9/12/2025, και οι 2 τροπολογίες κατατέθηκαν η μεν πρώτη στις 8/12/2025 με σφραγίδα Βουλής 20:58 και η δε δεύ-

τερη στις 9/12/2025 με σφραγίδα Βουλής 00:50. Μέσα στον Δεκέμβριο όλες οι τροπολογίες κατατέθηκαν βραδινές ώρες, μεταξύ 21:00 και 01:00 τα ξημερώματα της επόμενης ημέρας (Γράφημα 4).

Γράφημα 4. Ώρες κατάθεσης των τροπολογιών τον Δεκέμβριο του 2025

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2025). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης. Ίδιοι υπολογισμοί.

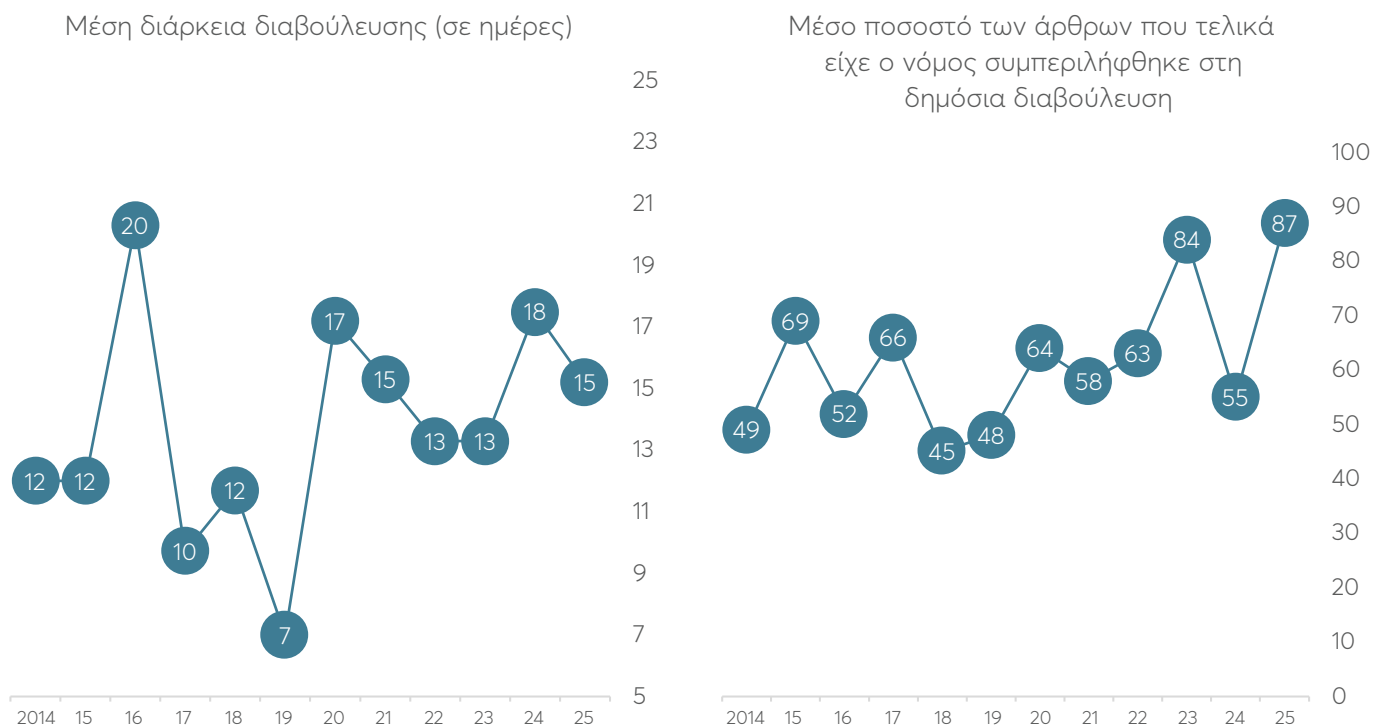
Δημόσια διαβούλευση: σχετική σταθερότητα στη διάρκεια και βελτίωση στην έκταση της

Τα στοιχεία για τη δημόσια διαβούλευση τον μήνα Δεκέμβριο δείχνουν μια εικόνα σχετικής σταθερότητας ως προς τη διάρκειά της, αλλά σαφή βελτίωση ως προς την έκταση της συμμετοχής των άρθρων (Γράφημα 5). Πιο συγκεκριμένα, τον Δεκέμβριο του 2024 η μέση διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης ανήλθε στις 18 ημέρες, βελτίωση σε σχέση με την επίδοση των δύο προηγούμενων ετών κατά 5 ημέρες. Το 2025 καταγράφεται επανευθυγράμμιση κο-

ντά στον κανόνα των δύο εβδομάδων, με τη μέση διάρκεια της διαβούλευσης τον Δεκέμβριο να βρίσκεται στις 15 ημέρες.

Η μεγαλύτερη βελτίωση στη διαβούλευση αφορά τη μεταβολή στο ποσοστό των άρθρων που τελικά είχε ο νόμος και τέθηκαν σε δημόσια διαβούλευση. Τον Δεκέμβριο του 2024, το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 55%, παρουσιάζοντας αισθητή υποχώρηση σε σχέση με το 2022 και το 2023, όταν είχε φτάσει στο 84% και 63% αντίστοιχα. Ωστόσο, το 2025 σημειώνεται ισχυρή αναστροφή της τάσης, με το ποσοστό των άρθρων που συμπεριλήφθηκαν στη δημόσια διαβούλευση να εκτοξεύεται στο 87%, την υψηλότερη επίδοση της εξεταζόμενης περιόδου.

Γράφημα 5. Η δημόσια διαβούλευση τον μήνα Δεκέμβριο

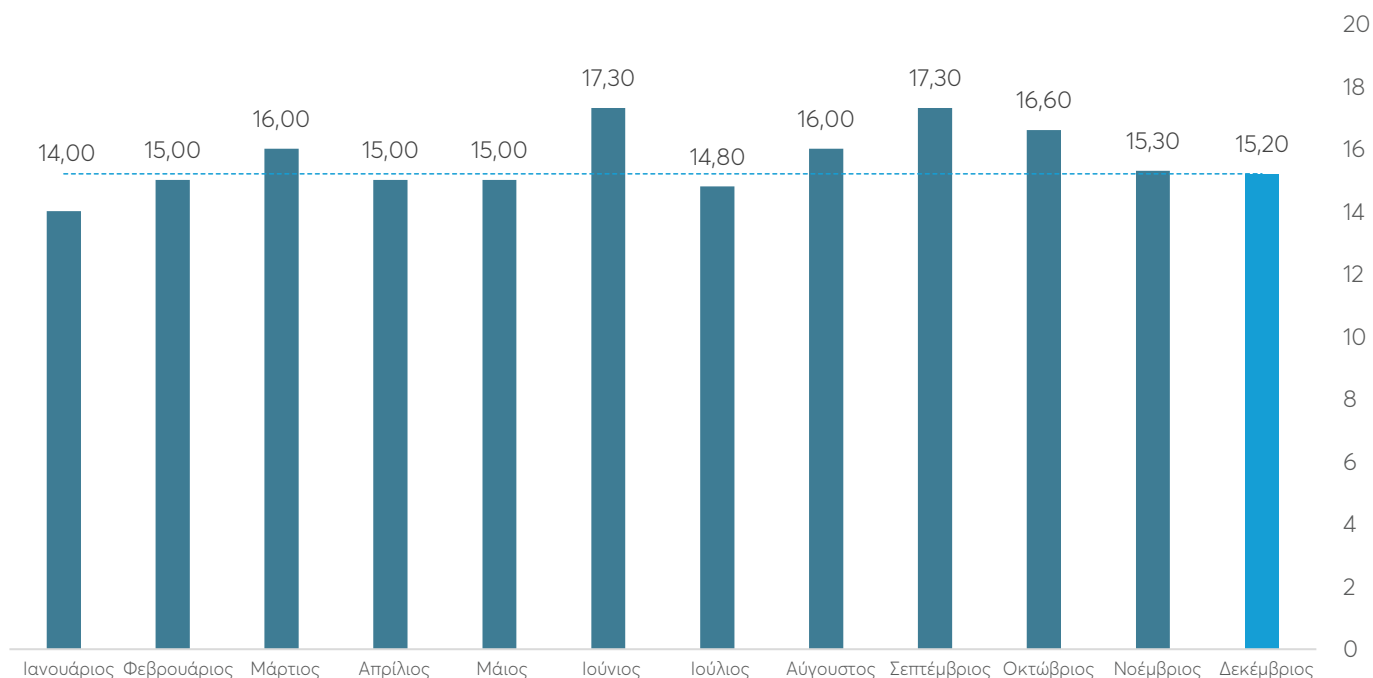
Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2025). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης, Ίδιοι υπολογισμοί.

Η διαβούλευση αποτελεί ένα από τα πεδία σταθερής βελτίωσης των τυπικών προϋποθέσεων καλής νομοθέτησης τα τελευταία χρόνια και ο μήνας Δεκέμβριος δεν αποτελεί εξαίρεση. Όπως φαίνεται και στο Γράφημα 6, ο Δεκέμβριος βρίσκεται στον μέσο όρο του 2025 (15,6) και ξεπερνάει σε μέση διάρκεια διαβούλευσης τους Ιανουάριο, Φεβρουάριο,

Απρίλιο, Μάιο, και Ιούλιο. Είναι επίσης σημαντικό πως η μέση διάρκεια δεν έχει ακραίες τιμές, δηλαδή όλοι οι νόμοι βρίσκονται πολύ κοντά στην τυπική συμμόρφωση της διάρκειας των δύο εβδομάδων, όπως ορίζει το σχετικό εγχειρίδιο νομοπαρασκευαστικής μεθοδολογίας.⁴

4 [Εγχειρίδιο Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας](#).

Γράφημα 6. Μέση διάρκεια δημόσιας διαβούλευσης ανά μήνα, 2025.

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2025). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης, Ίδιοι υπολογισμοί.

Συμπεράσματα

Η νομοθέτηση της τελευταίας στιγμής, με πολλές και συχνά άσχετες διατάξεις, αποτελεί διαχρονικά έναν από τους βασικούς παράγοντες υποβάθμισης της ποιότητας της νομοθέτησης. Αυτό αποτυπώνεται στη μηνιαία ανάλυση του *Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης*, όπου ο Δεκέμβριος εμφανίζεται σταθερά ως ο χειρότερος μήνας της περιόδου 2014–2024, με μέση βαθμολογία 54,1/100, χαμηλότερη από κάθε άλλο μήνα. Ο έκτακτος χαρακτήρας της νομοθέτησης στο τέλος του έτους και η πίεση για κλείσιμο εκκρεμοτήτων εξηγούν σε μεγάλο βαθμό τη χαμηλή αυτή επίδοση. Η εικόνα αυτή επιβεβαιώνεται και διαχρονικά, με τον Δεκέμβριο του 2014 να καταγράφει εξαιρετικά χαμηλή βαθμολογία (47,6/100) και τον Δεκέμβριο του 2020 να ακολουθεί, λόγω της πανδημίας και των σχετικών με αυτήν έκτακτων ρυθμίσεων.

Διαχρονικά, σε βασικούς δείκτες της καλής νομοθέτησης κακές πρακτικές φαίνεται να επιμένουν, ενώ εντοπίζεται μία βελτίωση ως προς την τυπική συμμόρφωση. Ως προς τον όγκο των τροπολογιών, ο αριθμός τους τον Δεκέμβριο του 2025 μειώνεται από 56 σε 6 σε σύγκριση με το 2014 (–89%),

ενώ τα άρθρα σε τροπολογίες μειώνονται από 128 σε 21 (–84%) και οι σελίδες από περίπου 300 σε 33 (–89%). Αντίστοιχα, σε σχέση με το 2019, όπου ψηφίστηκαν 11 τροπολογίες με 55 άρθρα και περίπου 104 σελίδες, το 2025 καταγράφεται περαιτέρω μείωση τόσο στον αριθμό των τροπολογιών (–45%) όσο και στον συνολικό όγκο των άρθρων και των σελίδων (περίπου –60% έως –70%). Ακόμη και σε σύγκριση με το 2022, έτος με ήδη περιορισμένο όγκο, το 2025 εμφανίζει χαμηλότερο αριθμό τροπολογιών (6 από 15, –60%), λιγότερα άρθρα (21 από 102, –79%) και σαφώς μικρότερο αριθμό σελίδων (33 από 104, –68%). Αντίθετα, στους ποιοτικούς δείκτες των τροπολογιών, η εικόνα παραμένει προβληματική: το μέσο ποσοστό σχετικών τροπολογιών παραμένει χαμηλό (13%) και οι τροπολογίες τελευταίας στιγμής επανεμφανίζονται έντονα, με το μέσο ποσοστό (ανά νόμο) τροπολογιών που κατατίθεται μία ημέρα πριν ή και την ίδια ημέρα της ψήφισης να βρίσκεται στο 75%. Ακόμη, οι ώρες που κατατέθηκαν οι τροπολογίες του Δεκεμβρίου του 2025 μεταξύ 21:00 και 01:00 τα ξημερώματα, καταδεικνύει τον περιορισμένο κοινοβουλευτικό έλεγχο των εν λόγω διατάξεων.

Συνεπώς, ο Δεκέμβριος του 2025 έχει σαφώς μικρότερο ρυθμιστικό όγκο σε σχέση με το 2014, το 2019 και το 2022, όμως η βελτίωση αφορά κυρίως τον περιορισμό του όγκου των τροπολογιών νομοθέτησης και λιγότερο την αντιμετώπιση κακών πρακτικών.

Παράλληλα, στη δημόσια διαβούλευση καταγράφεται το 2025 αύξηση τόσο στη μέση διάρκειά της

(15 ημέρες από 13 το 2022) όσο και στο ποσοστό των άρθρων που τέθηκαν σε διαβούλευση (87% από 55% το 2024). Η διαβούλευση αποτελεί το σημαντικότερο πεδίο βελτίωσης των δεικτών καλής νομοθέτησης στην εν λόγω περίοδο, όπου υπάρχουν σχετικά διαθέσιμα δεδομένα.

Το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών είναι η κύρια ανεξάρτητη, μη κρατική, μη κομματική φιλελεύθερη δεξαμενή σκέψης στην Ελλάδα. Έχει τη νομική μορφή της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας και έδρα την Αθήνα. Το όραμά μας είναι μια Ελλάδα πρότυπο οικονομικής και κοινωνικής ελευθερίας που παρέχει στους πολίτες της τη δυνατότητα να δημιουργήσουν και να επιδιώξουν τα όνειρα και τις φιλοδοξίες τους. Ο σκοπός του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών είναι να αυξήσει την επιρροή των φιλελεύθερων προτάσεων και ιδεών στον δημόσιο διάλογο και την πολιτική. Το έργο του περιλαμβάνει ερευνητικά προγράμματα, εκδόσεις και εκδηλώσεις που έχουν ως επίκεντρο την αύξηση της ατομικής ελευθερίας για κάθε πολίτη.

Οι απόψεις που δημοσιεύονται στο κείμενο εκφράζουν τους συντάκτες του και όχι απαραίτητα τον οργανισμό.

ΚΕΝΤΡΟ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Τζωρτζ 5, 10682, Αθήνα

T: +30 210 5238373

www.kefim.org

info@kefim.org

[facebook.com/kefim.org](https://www.facebook.com/kefim.org)

x.com/kefim_org

[gr.linkedin.com/company/centerforliberalstudies](https://www.linkedin.com/company/centerforliberalstudies)

[youtube.com/kefim](https://www.youtube.com/kefim)